

**Міністерство освіти і науки України
Міністерство охорони здоров'я України
Національна академія медичних наук України
Всеукраїнська громадська організація «Наукове товариство
анатомів, гістологів, ембріологів та топографоанатомів України»
Асоціація патологів України
Дніпровський державний медичний університет**

**МАТЕРІАЛИ П'ЯТОЇ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ**

**«ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА
СУЧАСНОЇ МОРФОЛОГІЇ»**

ЗБІРНИК НАУКОВИХ РОБІТ

20-22 ЖОВТНЯ 2021 року

м. Дніпро, Україна

G.O. Sakal, I.V. Borzenkova ANALYSIS OF LETHAL CASES OF PNEUMONIA CAUSED BY SARS-COV-2 VIRUS ACCORDING TO THE DATA OF PATHOLOGY DEPARTMENT OF KHARKIV REGIONAL CLINICAL HOSPITAL FOR THE FIRST HALF OF 2021	134
A.O. Svitlytskyi, A.V. Cherniavskiy, Yu.Yu. Abrosimov EPONYMS IN THE HUMAN HEART ANATOMY	135
Я.Я. Сікорин, З.Я. Гурик, О.М. Рудяк, В.М. Костюк ЯКІСНА ЕКСПРЕСІЯ ІМУНОКОМПЕТЕНТНИХ КЛІТИН ГОЛОВНОГО МОЗКУ У НОВОНАРОДЖЕНИХ ДІТЕЙ З АСОЦІЙОВАНОЮ ВНУТРІШНЬОУТРОБНОЮ ІНФЕКЦІЄЮ	136
V.R. Skoryk, V.R. Haisanovska, H.S. Babii THE PECULIARITIES OF PRACTICAL CLASSES STRUCTURE DURING THE DISTANCE LEARNING ON MORPHOLOGY ORIENTATED DEPARTMENTS	138
Л.М. Сокурєнко, Л.М. Яременко, Р.Ф. Камінський, Т.С. Мервінський ОРГАНІЗАЦІЯ ВИВЧЕННЯ АНАТОМІЇ, ГІСТОЛОГІЇ, ЦИТОЛОГІЇ ТА ЕМБРІОЛОГІЇ СТУДЕНТІВ СТОМАТОЛОГІВ	138
О.Ю. Степаненко, Н.І. Мар'єнко ІЛЮСТРАТИВНІ МАТЕРІАЛИ У ВИКЛАДАННІ ГІСТОЛОГІЇ, ЦИТОЛОГІЇ ТА ЕМБРІОЛОГІЇ: ДОСВІД РОЗРОБКИ ТА ВИКОРИСТАННЯ АВТОРСЬКИХ ІЛЮСТРАЦІЙ	139
А.С. Ткаченко, А.І. Оніщенко КОМПЛЕКСНИЙ ПІДХІД ДО ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ ОЦІНКИ ТОКСИЧНОСТІ ХАРЧОВИХ ДОБАВОК: ІМУНОГІСТОХІМІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ	141
С.В. Топчій ОПТИМІЗАЦІЯ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ НА КАФЕДРАХ МОРФОЛОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ	143
Н.С. Трясак, О.Є. Худяков ХАРАКТЕРИСТИКА МОРФОЛОГІЧНИХ ЗМІН СТІНКИ ВІНЦЕВИХ СУДИН ДРІБНОГО КАЛІБРУ В ЕКСПЕРИМЕНТІ	144
O.V. Fedosieieva, V.S. Bushman, A.G. Necheporenko MORPHOFUNCTIONAL TRANSFORMATIONS DURING THE MORPHOGENESIS OF THE THYROID GLAND OF THE OFFSPRING OF WISTAR RATS AFTER INTRAUTERINE EXPOSURE TO DEXAMETHASONE	146
Ye.V. Frolikova THE INFLUENCE OF DIABETES ON THE MYOCARDIUM AT THE STAGES OF PRENATAL CARDIOGENESIS (REVIEW)	147
I.K. Хархаліс, О.В. Пославська ОСОБЛИВОСТІ ІМУНОГІСТОХІМІЧНОЇ ЕКСПРЕСІЇ МАРКЕРІВ β -КАТЕНІН ТА ЦИКЛІН D1 В КОЛОРЕКТАЛЬНИХ КАРЦИНОМАХ	148
О.В. Цигикало, Л.А. Андрущак ОСОБЛИВОСТІ ДЖЕРЕЛ ЗАКЛАДКИ ТА МОРФОГЕНЕЗУ ЧАШЕЧКО-МИСКОВОЇ СИСТЕМИ НИРКИ У РАННЬОМУ ПЕРІОДІ ПРЕНАТАЛЬНОГО ОНТОГЕНЕЗУ ЛЮДИНИ	149
O.V. Tsyhykalo, I.S. Popova, A.A. Khodorovska, G.M. Chernikova TOPOGRAPHIC AND ANATOMICAL FEATURES OF MUSCULAR AND VASCULAR STRUCTURES IN LATERAL CERVICAL REGION DURING PRENATAL PERIOD OF	151

В умовах сьогодення відбувається трансформація різних галузей науки та освіти, що призводить до змін у вимогах як до роботи працюючих спеціалістів, так і до їх підготовки в вищих навчальних закладах. Цей вплив поширюється на медичну галузь, зокрема на заклади, що беруть участь у навчанні майбутніх стоматологів. Довгий час підготовка студентів стоматологів на молодших курсах майже не відрізнялась від підготовки студентів медиків, що неефективно позначалось на результатах навчання. По-перше, у студентів нівелювалась мотивація, по-друге, частина набутих знань з теоретичних дисциплін губилась впродовж навчання на старших курсах.

Останнім часом на стоматологічному факультеті Національного медичного університету імені О.О. Богомольця внесені зміни до навчальних планів та програм, що здійснюють інтеграцію між клінічними та теоретичними дисциплінами. Так, на другому році навчання впроваджено «Введення в клінічну стоматологію», що мотивує студентів та спрямовує їх практичну діяльність. Тож навчання на морфологічних кафедрах не закінчується першим курсом. На сьогоднішній момент розроблено сілабус для варіативної дисципліни «Функціональна гістологія та ембріологія органів ротової порожнини», яка фокусує увагу студентів саме на будові та розвитку органів ротової порожнини, поглиблює та закріплює фахові знання, готує студентів до іспитів не тільки з морфологічних дисциплін, а і з спеціальних та Інтегрованих іспитів як Крок-1 так і Крок-2.

Таким чином, новий підхід до організації навчання студентів на кафедрах стоматологічного факультету сприяє набуттю фахових компетентностей зі стоматології та більш глибокому засвоєнню базових теоретичних знань.

ІЛЮСТРАТИВНІ МАТЕРІАЛИ У ВИКЛАДАННІ ГІСТОЛОГІЇ, ЦИТОЛОГІЇ ТА ЕМБРІОЛОГІЇ: ДОСВІД РОЗРОБКИ ТА ВИКОРИСТАННЯ АВТОРСЬКИХ ІЛЮСТРАЦІЙ

О.Ю. Степаненко, Н.І. Мар'єнко

Харківський національний медичний університет
м. Харків, Україна

Ілюстративні матеріали відіграють ключову роль у викладанні морфологічних дисциплін, у тому числі гістології, цитології та ембріології. Наочна демонстрація будови клітин, тканин та органів, а також процесів їх формування, необхідна для кращого розуміння теоретичного матеріалу з предмету. Наочні ілюстративні матеріали, що наразі використовуються у викладанні гістології, цитології та

20-22 жовтня 2021 року

Дніпро

ембріології, включають мікропрепарати (у тому числі роботу з мікроскопом, мікрофотографіями гістологічних мікропрепаратів та електроннограмами), схеми та схематичні малюнки різних типів та різного ступеня деталізації, у тому числі малюнки, що демонструють будову різних структур на гістологічних та анатомічних препаратах. Також можуть використовуватися макети, тривимірні та двовимірні комп'ютерні реконструкції, засоби доповненої реальності, анімації тощо.

Однак, не зважаючи на велику кількість різнотипних ілюстрацій та наочних навчальних засобів, залишаються деякі проблемні питання, пов'язані з використанням ілюстративних матеріалів у навчальному процесі. Насамперед, досить часто виникають труднощі під час роботи з мікропрепаратами, пов'язані з важкістю візуальної ідентифікації структур на мікропрепаратах, що може бути обумовлено складністю будови досліджуваних структур, браком практичного досвіду у роботі з мікроскопом, недостатнім рівнем попередньої підготовки та браком відповідного ілюстративного матеріалу, орієнтованого на самостійну практичну роботу з мікропрепаратами та мікроскопом. Схематичні ілюстрації у більшості випадків важко використовувати для полегшення вивчення будови різних структур на гістологічних препаратах, оскільки такі схеми є недостатньо реалістичними та суттєво відрізняються від гістологічних мікропрепаратів. Крім цього, підхід до представлення матеріалу на більшості доступних ілюстрацій є суто морфологічним, що не дозволяє інформативно продемонструвати особливості гістофізіології різних структур.

Потреба у інформативних, систематизованих та орієнтованих на навчальний процес наочних матеріалів спонукала нас до створення власної бази ілюстративних матеріалів, розроблених для полегшення вивчення теоретичного матеріалу та опанування практичних навичок. Ми створили оригінальні ілюстрації та анімації, які було інтегровано у навчальний процес кафедри гістології, цитології та ембріології Харківського національного медичного університету. Ми пропонуємо алгоритм вивчення будови гістологічних структур, що базується на послідовному використанні різних типів ілюстративних матеріалів, які відрізняються ступенем схематизації та реалістичності. Розроблені і використані нами наочні матеріали включають наступне:

1. Схематичні ілюстрації, створені за допомогою комп'ютерних засобів. Ці ілюстрації представляють собою обмежено реалістичні кольорові схеми, що демонструють загальний план будови тканин та органів, наприклад, типи епітеліїв, м'язової тканини, шари стінки порожнистих органів тощо. Такі ілюстрації створюються на основі компоновання окремих ілюстративних елементів – спочатку створюються зображення клітин та неклітинних структур, які поєднуються між собою у схеми будови тканин, які, у свою чергу, компонуються для створення схем, що демонструють будову органів. Таким чином, студенти починають вивчення предмету, розглядаючи схеми будови клітин, потім розпізнають ці ж клітини у складі тканин, а потім – органів. Для створення таких ілюстрацій використовуються

20-22 жовтня 2021 року

Дніпро

інструменти програм Adobe Photoshop та Power Point.

2. Схематизовані малюнки програмних гістологічних препаратів. Ми створили набір акварельних кольорових ілюстрацій, що зображують усі програмні гістологічні препарати. З одного боку, такі ілюстрації є частково схематизованими, спрощеними та ідеалізованими, що допомагає полегшити вивчення студентами гістології. З іншого боку, ці ілюстрації є максимально реалістичними та подібними до того, як виглядають гістологічні препарати під мікроскопом. Такі ілюстрації допомагають екстраполювати знання, отримані за допомогою схем, на гістологічні мікропрепарати та допомогти розпізнавати структури під час роботи з мікроскопом.

3. Гістологічні мікропрепарати. Робота з гістологічними мікропрепаратами, у тому числі робота з мікроскопом та мікрофотографіями є класичним підходом до вивчення гістології. Використання гістологічних схем та схематизованих малюнків на попередніх етапах навчального процесу дозволяє нівелювати або суттєво зменшити складнощі, пов'язані з важкістю сприйняття цього типу візуальної інформації.

4. Анімовані ілюстрації та схеми. Цей тип ілюстративного матеріалу являє собою цифрові схематизовані малюнки, що демонструють будову різних структур та у тій чи іншій мірі подібні до гістологічних препаратів (у залежності від ступеня схематизації). Зображення створюються за допомогою програм Adobe Photoshop та Power Point, а засоби анімації програми Power Point дозволяють «оживити» гістологічні структури, наприклад, продемонструвати скорочення м'язів, рух крові та газообмін у капілярах легень, мукоциліарний кліренс, скорочення ворсинок тонкого кишечника, процес секреції екзокринних та ендокринних залоз тощо. Використання анімованих ілюстрацій допомагає узагальнити теоретичні знання та отримати цілісне уявлення про будову і функції клітин, тканин та органів.

Таким чином, використання систематизованого ілюстративного матеріалу з різним ступенем схематизації та реалістичності дозволяє якісно доповнити арсенал наочних засобів навчання і полегшити вивчення гістології, цитології та ембріології та суміжних дисциплін.

КОМПЛЕКСНИЙ ПІДХІД ДО ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ ОЦІНКИ ТОКСИЧНОСТІ ХАРЧОВИХ ДОБАВОК: ІМУНОГІСТОХІМІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ

А.С. Ткаченко, А.І. Оніщенко
Харківський національний медичний університет
м. Харків, Україна

20-22 жовтня 2021 року

Дніпро